

The Lexical I-san Cultural Loss of Teenagers in Countryside

Chedtharat Kongrat¹ and Rattana Chanthao²

^{1,2} Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

¹ E-mail: chedthakorn@gmail.com

Abstract

This article aims to analyze the I-san cultural lexical loss in I-san teenagers living rural areas. There are 100 I-san lexical words collected from I-san, Thai dictionary and key informants. The words were divided into 4 cultural categories which are; Food, tools and musical instrument, costume, and customs and traditions. The 50 sampling groups are 20-25 years old living in Manchakhiri District, Khon Kaen province, Thailand. The lexical lossing rates created by Rattana (2016) were adapted into these frameworks which were ranked into 5 levels; highest, high, neutral, little and least. The finding suggested that there were 55 I-san cultural words being used by teenagers. However, other 45 words were lost in different levels. Words in tools and musical instrument category were lost in the highest number. This indicated those words were rarely word because I-san people have changed their ways of life.

Keywords: Lexical Loss, I-san Language, I-san Cultural

การสูญเสียศัพท์วัฒนธรรมอีสานของวัยรุ่นในชนบท*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการสูญเสียคำศัพท์วัฒนธรรมอีสานของกลุ่มวัยรุ่นชนบท ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยรวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมอีสาน-ไทยกลาง และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหลักซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 100 คำ ซึ่งแบ่งคำศัพท์ออกเป็น 4 หมวด ความหมาย ได้แก่ 1) คำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร 2) คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของ เครื่องใช้ และเครื่องดนตรี 3) คำศัพท์เกี่ยวกับการแต่งกาย และ 4) คำศัพท์เกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม โดยนำคำศัพท์ที่ได้ไปสัมภาษณ์วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 คน เพศชาย 25 คน และเพศหญิง 25 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 20-25 ปี โดยใช้ระดับการสูญเสียศัพท์จาก รัตนา จันทร์เทาว์ (2559) ซึ่งระดับของการสูญเสียศัพท์แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการศึกษา พบว่า คำศัพท์จำนวน 55 คำ ไม่อยู่ในระดับการสูญเสียศัพท์ และคำศัพท์จำนวน 45 คำ เกิดภาวะของการสูญเสียศัพท์ในระดับต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มคำศัพท์ที่มีแนวโน้มสูญเสียศัพท์มากที่สุด ได้แก่ คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องดนตรี เนื่องจากเครื่องมือ เครื่องใช้ดังกล่าวไม่ค่อยได้ใช้ หรือปรากฏในสังคมปัจจุบันของชาวอีสาน ประกอบกับวิถีชีวิตของคนอีสานได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

คำสำคัญ: การสูญเสียศัพท์, ภาษาถิ่นอีสาน, วัฒนธรรมอีสาน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้องติดต่อสื่อสารระหว่างกันในสังคม ดังนั้น ภาษาจึงถือว่าเป็นสื่อกลางในการแสดงความรู้สึกนึกคิดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่ง และเมื่อมนุษย์ มีวิถีชีวิต หรือพฤติกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นสาเหตุให้ภาษาต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงภาษาจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภาษาที่มีผู้ใช้อยู่นั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงของภาษาจะเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ไวยากรณ์ และความหมาย (วิลเลอร์รอน ชนิษฐานันท์, 2521) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษา คือความเจริญก้าวหน้าของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นปัจจัยที่เร่งให้ภาษาดั้งเดิมสูญหายไป การที่สื่อต่างๆ นำเสนอโดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลัก ส่งผลให้ภาษาดั้งเดิมค่อยๆ ลดบทบาทและหมดความสำคัญในชีวิตประจำวันไป

การสูญเสียคำศัพท์ หรือการสูญเสียศัพท์ (Lexical Loss) เป็นปรากฏการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ประเภทหนึ่งในภาษา ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของผู้พูดภาษา กล่าวคือ เมื่อผู้พูดภาษาเห็นว่าคำศัพท์เดิมนำมาใช้สื่อความคิด หรือความหมายที่ต้องการสื่อได้ไม่ชัดเจน ก็จะนำคำศัพท์ใหม่ซึ่งอาจยืมมาจากภาษาอื่น หรือคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่มาใช้แทน คำศัพท์เดิมที่มีอยู่จึงค่อยๆ หายไปจากภาษา ซึ่งรัตน จันทรเทวี (2559) ได้อธิบายว่า ปรากฏการณ์การสูญเสียภาษานั้นอาจเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป และระดับของการสูญเสียที่แสดงหลักฐานอย่างชัดเจนก็คือ การเปลี่ยนแปลงระดับคำศัพท์

นอกจากนี้ การสูญเสียศัพท์ยังอาจเกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการนำวัตถุสิ่งของใหม่ๆ เข้ามาใช้แทนวัตถุสิ่งของเดิมที่ผู้พูดไม่ค่อยได้ใช้แล้ว คำศัพท์ที่ผู้พูดเคยใช้เรียกวัตถุสิ่งของเดิมก็ค่อยๆ สูญไป และมีคำศัพท์เรียกวัตถุสิ่งของใหม่เข้ามาแทนที่ ดังที่ ธีธัญญรัตน์ ปาณะกุล (2535) กล่าวว่า ในแต่ละช่วงของวิถีชีวิตมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางศัพท์สูญไป มีศัพท์ใหม่เกิดขึ้น หมุนเวียนกันไปตลอดเวลา แม้ศัพท์ใหม่ที่คิดขึ้นรับกับวิทยาการใหม่ๆ และการถ่ายเททางวัฒนธรรม ก็ยังต้องผ่านกระบวนการยอมรับของสังคมก่อนที่จะเป็นศัพท์ที่ใช้กันทั่วไป ศัพท์ที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เมื่อมีคนใช้น้อยก็ค่อยๆ สูญไปในที่สุด

ภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeastern Thai Dialect) หรือภาษาไทยถิ่นอีสาน หรือภาษาลาว เป็นภาษาที่พูดกันในทุกจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนผู้พูดประมาณ 21 ล้านคนในภาคอีสานและทั่วประเทศ ปัจจุบันภาษาดั้งเดิมมีการใช้ลดน้อยลงซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสูญเสียคำศัพท์ภาษาดั้งเดิม (รัตน จันทรเทวี, 2559) ซึ่งสุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2549) ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่าการสูญเสียคำศัพท์ในภาษาท้องถิ่นย่อมหมายถึงการสูญเสียอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันจะส่งต่อไปยังรุ่นต่อไป ในบริบทของสังคมไทยที่ภาษาไทยกลางซึ่งนิยม หมายถึงภาษาไทยกลางที่พูดที่กรุงเทพฯ นั้นมีอิทธิพลมากต่อคนในภูมิภาค และต่อการคงอยู่ของภาษาดั้งเดิม ภาษาไทยกลาง มีบริบทการใช้ในชีวิตประจำวันของคนอีสานทั้งที่บ้าน โรงเรียน สถานที่ทำงาน และที่สาธารณะโดยทั่วไป ดังเช่นสถานการณ์ของภาษาไทยถิ่นเหนือหรือภาษาคำเมือง ซึ่งถือเป็นภาษากลางของเขตล้านนา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีผู้พูดมากที่สุด แต่ปัจจุบัน สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2549) พบว่า คำใน ท้องถิ่นกำลังจะสูญหายไปพร้อมกับมีการใช้คำภาคกลางที่กลายเป็นสำเนียงท้องถิ่น หรือมีการใช้คำภาคกลางหรือคำแบบคนกรุงเทพฯ กล่าวคือ มีการใช้เพียงสำเนียงของภาษาดั้งเดิมเท่านั้น แต่ศัพท์สำคัญๆ ได้หายไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ผ่านมา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุยังคงใช้คำศัพท์ท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มคนที่มีอายุน้อย (อุทัยวรรณ ตันหยง, 2526; อัญชลี บุรณะสิงห์, 2531; สายัณ สวมทอง, 2544; ศิริินยา จิตบรรจง, 2545; รังสิตา สุวรรณมุสิก, 2547; พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2555; ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน, 2559) ซึ่งเป็นมาจากการที่รับเอาอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการมาใช้ หรือภาษาถิ่นอื่นๆ และมีการสร้างคำศัพท์ใหม่มาใช้แทนศัพท์เดิม นอกจากนี้ งานที่ศึกษาเกี่ยวกับการสูญเสียศัพท์ยังไม่มีผู้ศึกษาอย่างแพร่หลาย ซึ่งรัตนา จันทรเทาว์ (2559) ได้ศึกษาการสูญเสียคำศัพท์วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารอีสาน ของวัยรุ่นอำเภอเมืองขอนแก่น พบว่า ระดับการสูญเสียศัพท์แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยคำศัพท์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการสูญเสียศัพท์ ระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสูญเสียศัพท์แบบสมบูรณ์ จำนวน 1 คำ คือ คำว่า “ดง” เป็นคำกริยาอยู่ในกลุ่มคำเกี่ยวกับการเตรียมอาหาร

ผู้วิจัยจึงสนใจใช้แนวคิดเรื่อง การสูญเสียศัพท์ (Lexical loss) มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์คำศัพท์เกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสาน ซึ่งเป็นคำศัพท์วัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอีสาน แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันวิถีชีวิตของวัยรุ่นอีสานได้เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตของคนอีสานดั้งเดิม ดังเช่นอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกับอำเภอเมือง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม พื้นที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดขอนแก่น ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 58 กิโลเมตร ซึ่งกำลังถูกความเป็นเมืองรุกคืบเข้ามาในพื้นที่ แต่ก็ยังคงวิถีชีวิตแบบเดิม กล่าวคือ วัฒนธรรมการเกษตร มีตลาดชุมชนขายอาหารแบบพื้นบ้าน ขณะเดียวกันก็มีอาคารพาณิชย์ รวมไปถึงร้านสะดวกซื้อ ลักษณะชุมชนที่กล่าวมานี้สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนที่นี่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เช่นลักษณะชุมชนอีสานดั้งเดิมอยู่ ดังนั้นอำเภอมัญจาคีรี จึงน่าจะเป็นตัวแทนของพื้นที่ในชุมชนชนบทที่มีการใช้ภาษาถิ่นอีสาน และสะท้อนให้เห็นถึงการสูญเสียศัพท์วัฒนธรรมได้

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับการสูญเสียศัพท์วัฒนธรรมอีสานของวัยรุ่นอีสาน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

3. ระเบียบวิธีวิจัย

กรอบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยทางภาษาศาสตร์ภาษาไทย ที่ใช้กรอบแนวคิดเรื่องการสูญเสียศัพท์ (lexical loss) ของคำศัพท์วัฒนธรรมอีสาน (I-san cultural lexicons) 4 หมวดความหมาย ได้แก่ อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ และเครื่องดนตรี การแต่งกาย และประเพณีวัฒนธรรม รวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมอีสาน-ไทยกลาง ฉบับมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2532) จำนวน 100 คำ จากหมวดความหมายข้างต้น นำข้อมูลไปสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นหรือนักเรียนอายุระหว่าง 20-25 ปี ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท คือ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักและการสัมภาษณ์เฉพาะกรณี (case interview) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในประเด็นการมีความรู้ และการใช้คำศัพท์วัฒนธรรมอีสานข้างต้น นอกจากนี้ ยังสัมภาษณ์ผู้ปกครองของวัยรุ่น จำนวน 10 ครอบครัว เพื่อให้เข้าใจการใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับการสูญเสียศัพท์วัฒนธรรมอีสาน การวิจัยนี้นำเสนอการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์พร้อมทั้งเสนอข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติอัตราส่วนร้อยละ

ขอบเขตของการศึกษา

1) รายการคำศัพท์ เป็นคำศัพท์วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารของภาษาถิ่นอีสานรวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับมหาวิทยาลัยขอนแก่นและสหวิทยาลัยอีสาน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532) จำนวน 100 คำ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของภาคอีสานโดยทั่วไป ดังนี้

หมวดหมู่อาหาร จำนวน 25 คำ

ก้อย	แกง	ขาง	ข้าว	จี๋	แจ่ว	จู้	ซุบ	ตำ	ต้ม	นึ่ง	เนี่ยน/ เงี่ยน
บอง	ปิ้ง	ป่น	เผา	พ้ำ	ย่าง	ลวก	ลาบ	หมก	หลาม	อ่อม	อู้

เอาะ

หมวดหมู่สิ่งของ เครื่องใช้ และเครื่องดนตรี จำนวน 44 คำ

กง	กะดั่ง	กะต่า	กะต๊ับ	กะบอง	กะบุง	กะโล่ง	กระสวย	ก๊ับแก๊บ	ก่องข้าว	ช่อง	
คกมอง	คันจ้อง	แคน	จ่อ	จั่น	จิบ	โจก	ไซ	ซาม	ดาง	โด่ง	
ตุ้ม	บ่วง	บั้งลัน	เบ็ด	บม	โป่งกลาง	พิณ	พอย	พีม	ลอบ	แสง	สะดั่ง
สาด	สุ่ม	สนู	หลา	หวด	หวิง	หูก	โหวด	อ๊ก	อิว		

หมวดหมู่การแต่งกาย จำนวน 6 คำ

กะແหล່ง	เกิบ	ซิ่น	โสัง	โสร่ง	สายแหว
---------	------	------	------	-------	--------

หมวดหมู่ประเพณีและวัฒนธรรม จำนวน 25 คำ

กันหลอน	กินตอง	ขันห้า	ขอดสิม	ขันหมาก	ขันหมากเบ็ง
งัน	แจกเข้า	ซ้อนขวัญ	บุญข้าวจี๋	บุญข้าวประดับดิน	
บุญข้าวสาก	บุญคุณลาน	บุญบั้งไฟ	บุญผะเหวด	ผูกเสี่ยว	ลงปลา
เลี้ยงบ้าน	ส่งสะกาน	สมมา	สังกะสี	สู่ขวัญ	สายแนน
ฮีดคอง	แฮกนา				

2) การคัดเลือกผู้บอกภาษา โดยกำหนดจำนวนผู้บอกภาษา 50 คน เป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 25 คน ซึ่งผู้วิจัยยังได้ควบคุมตัวแปรด้านอื่นๆ โดยพยายามให้ผู้บอกภาษาที่มีความคล้ายคลึงกันในภูมิภาคให้ได้แก่

2.1) ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาที่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี เหตุผลที่กำหนดอายุเช่นนี้ เนื่องจากผู้บอกภาษาที่อายุต่ำกว่า 20 ปี น่าจะมีคลังคำศัพท์และประสบการณ์ในการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานไม่เพียงพอ ซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจความหมายของคำน้อย ซึ่งผู้บอกภาษาอายุระหว่าง 20-25 ปี จึงเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มวัยรุ่น

2.2) ผู้วิจัยต้องการได้ภาพรวมของการใช้ภาษาจริงของผู้บอกภาษาทั้งเพศชายและเพศหญิง ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยต้องมีสัญชาติและเชื้อชาติไทย มีภูมิลำเนาและสถานที่เกิดในจังหวัดขอนแก่น โดยไม่เคยอพยพโยกย้ายไปอยู่ถิ่นอื่น มีบิดา มารดา พูดภาษาอีสานถิ่นขอนแก่นในชีวิตประจำวัน พูดภาษาอีสานถิ่นขอนแก่นเป็นภาษาแม่ และจบการศึกษาไม่เกินระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3) วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าของภาษาอีสาน จะนำคำศัพท์ทั้งหมดไปตรวจสอบความหมายคำศัพท์เพื่อความสัมพันธ์ของการใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวันกับผู้ปกครองของวัยรุ่น จำนวน 10 ครอบครัว หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามรายการคำศัพท์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยในแบบสอบถามไม่ได้อธิบาย

ความหมาย หรือยกตัวอย่างการนำไปใช้ประกอบ โดยการสัมภาษณ์ถึงความหมายและลักษณะของการนำไปใช้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเชื่อมโยงคำศัพท์นั้นไปสู่การใช้คำศัพท์ได้ด้วยความรู้ของตนเอง ดังนั้น หากไม่สามารถเชื่อมโยงความหมายของคำศัพท์กับบริบทการใช้จริงได้ จะถือว่ากลุ่มเป้าหมายไม่ได้ใช้คำศัพท์นั้น

4) การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้คำศัพท์ทั้งหมดแล้ว จะนำมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อจัดกลุ่มคำศัพท์ที่อยู่ในระดับการสูญเสีย โดยแบ่งระดับการสูญเสียออกเป็น 6 ระดับ (รัตน จันทร์เทาว์, 2559) ดังนี้

-ระดับ [5] เกิดการสูญเสียระดับ มากที่สุด

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 81-100 ไม่ใช้คำศัพท์นี้

-ระดับ [4] เกิดการสูญเสียระดับ มาก

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61-80 ไม่ใช้คำศัพท์นี้

-ระดับ [3] เกิดการสูญเสียระดับ ปานกลาง

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41-60 ไม่ใช้คำศัพท์นี้

-ระดับ [2] เกิดการสูญเสียระดับ น้อย

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 21-50 ไม่ใช้คำศัพท์นี้

-ระดับ [1] เกิดการสูญเสียระดับ น้อยที่สุด

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 1 -20 ไม่ใช้คำศัพท์นี้

-ระดับ [0] ไม่เกิดการสูญเสีย

หมายถึง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 0 ไม่ใช้คำศัพท์นี้ (หรือกลุ่มตัวอย่างทุกคนใช้คำศัพท์นี้)

4. ผลการศึกษา

คำศัพท์อีสานจำนวน 100 คำ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น กลุ่มเป้าหมายเป็นวัยรุ่นอีสานที่พูดภาษาอีสานเป็นภาษาแม่ (Mother tongue) หรือภาษาแรก (First language) มีการใช้คำศัพท์ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งการเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่อำเภออมฤจาศิริ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งอำเภอดังกล่าวมีลักษณะที่น่าสนใจคือ สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกับชุมชนเมือง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งกำลังถูกความเป็นเมืองรุกคืบเข้ามาในพื้นที่ แต่ก็ยังคงวิถีชีวิตแบบอีสานดั้งเดิม คือ วัฒนธรรมการเกษตร มีตลาดชุมชนขายอาหารแบบพื้นบ้าน ขณะเดียวกันก็มีสถานที่ราชการต่าง ๆ อาคารพาณิชย์ รวมไปถึงร้านสะดวกซื้อ ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เกิดความหลากหลายทางภาษา การใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นอีสานกับภาษาไทยกลางในชีวิตประจำวันจึงเกิดขึ้นได้ ดังนั้น การเลือกพื้นที่ในการศึกษานี้ จะทำให้เห็นภาพการสูญเสียวัฒนธรรมได้ ซึ่งผลการศึกษาแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนคำและร้อยละของคำศัพท์ที่เกิดการสูญเสีย

ระดับ การสูญเสีย ศัพท์	อาหาร		สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องดนตรี		เครื่อง แต่งกาย		ประเพณีและ วัฒนธรรม		รวม	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)
ระดับ [0]	18	72.00	22	50.00	5	83.33	10	40.00	55	55.00
ระดับ [1]	4	16.00	3	6.82	-	-	7	28.00	14	14.00

ระดับ การสุญ ศััพท์	อาหาร		สิ่งของ เครื่องใช้ เครื่องดนตรี		เครื่อง แต่งกาย		ประเพณีและ วัฒนธรรม		รวม	
	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)
ระดับ [2]	1	4.00	3	6.82	1	16.67	3	12.00	8	8.00
ระดับ [3]	-	-	2	4.54	-	-	1	4.00	3	3.00
ระดับ [4]	-	-	1	2.27	-	-	1	4.00	2	2.00
ระดับ [5]	2	8.00	13	29.55	-	-	3	12.00	18	18.00
รวม	25	100	44	100	6	100	25	100	100	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ไม่เกิดการสุญศััพท์ หรืออยู่ในระดับ [0] มีจำนวน 55 คำ และคำศัพท์ที่อยู่ในภาวะการสุญศััพท์ระดับต่าง ๆ จำนวน 45 คำ โดยอยู่ที่ระดับที่ [1] “น้อยที่สุด” จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.00 ระดับที่ [2] “น้อย” จำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.00 ระดับที่ [3] “ปานกลาง” จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.00 ระดับที่ [4] “มาก” จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.00 ระดับที่ [5] “มากที่สุด” จำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 18.00

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นปรากฏการณ์การสุญศััพท์วัฒนธรรมของคนอีสานว่า คำศัพท์ส่วนใหญ่ อยู่ในภาวะการสุญศััพท์ และอยู่ในภาวะการสุญเสียระดับ “มากที่สุด” เป็นจำนวนมาก หรือใกล้เคียงกับจำนวน คำศัพท์ที่ไม่เกิดการสุญศััพท์ ดังนั้น คำศัพท์จำนวน 45 คำ เหล่านี้ หากในอนาคตเกิดการสุญศััพท์อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างนี้ไม่มีใครใช้คำศัพท์แล้วนั้น คำศัพท์เหล่านี้ก็จะสูญไปในที่สุด

เมื่อพิจารณาในส่วนของคำศัพท์ที่อยู่ในระดับการสุญศััพท์ระดับต่างๆ จะเห็นรายละเอียดของคำศัพท์ วัฒนธรรมดังนี้

ตารางที่ 2 คำศัพท์ในระดับต่างๆ ของการสุญศััพท์

ระดับ การสุญศััพท์	อาหาร	สิ่งของ เครื่องใช้ และเครื่องดนตรี	เครื่องแต่งกาย	ประเพณีและ วัฒนธรรม	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)
ระดับ [0]	ก้อย แกง ขั้ว จี แจ่ว ซุบ ต้ม ต้า นึ่ง ป่น ปั้ง เผา ย่าง ลวก ลาบ หมก อ่อม เอาะ	กะดั่ง กะต่า กะต๊ีบ กะบอง ก่องข้าว ข่อง คกมอง คันจ้อง คันเบ็ด แคน โจัก ไซ ซาม โป่งกลาง พิณ โหวด บ่วง ฟอย สาด สุ่ม หวด หวัง	เกิบ ซิ่น เสื่อหมาก กะแหล่ง ไส้ง โสร่ง	กินดอง ชันห้า ชันหมาก งัน แจกเข้า บุญข้าวจี บุญบั้งไฟ บุญพะเหวด ผูกเสี่ยว เลี้ยงบ้าน	55	55.00
ระดับ [1]	ขาง บอง พ้า อู๋	โต้ง ดาง สะดุ้ง	-	บุญข้าวประดับ ดิน บุญข้าวสาก	14	14.00

ระดับ การสูญเสียศัพท์	อาหาร	สิ่งของ เครื่องใช้ และเครื่องดนตรี	เครื่องแต่งกาย	ประเพณีและ วัฒนธรรม	จำนวน (คำ)	ร้อยละ (%)
				สมมา ส่งสะกาน สู่ขวัญ ซ้อนขวัญ ฮีดคอง		
ระดับ [2]	หลาม	กะบุง กะโล่ง ก๊ับแก๊บ	สายแหว	บุญคุณลาน สังกะลี ลงปลา	8	8.00
ระดับ [3]	-	กระสวย หูก	-	ขันหมากเบ็ง	3	3.00
ระดับ [4]	-	ตุ้ม	-	แฮกนา	2	2.00
ระดับ [5]	จู้ เนียน/เงียน	กง จ่อ จัน จีบ บม บั้งลัน พิม ลอบ สนู แสง หลา อัก อิว	-	กันหลอน ขอดสิม สายแนน	18	18.00
รวม	25	44	6	25	100	100

จากตารางจะเห็นได้ว่าภาวะของการสูญเสียศัพท์ปรากฏในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คำศัพท์ที่ไม่อยู่ในภาวะของการสูญเสียศัพท์ หรืออยู่ในระดับ [0] จำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 55.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ ก้อย แกง ชั่ว จี แจ่ว ซุบ ต้ม ตำ นิ่ง ปัน ปิ้ง เผา ย่าง ลวก ลาบ หมก อ่อม เหาะ กะดั่ง กะต่า กะต๊ีบ กะบอง ก่องข้าว ช่อง คคมอง คันจ้อง คันเบ็ด แคน โจอ๊ก ไช ซาม โป่งกลาง พิณ โหวด บ่วง พอย สาด สุ่ม หวด หวัง เกิบ ซิ่น เสื้อหมากกะແຫ່ງ โส้ง โสร่ง กินดอง ขันห้า ขันหมาก จัน แจกเข้า บุญข้าวจี่ บุญบั้งไฟ บุญผะเหวด ผูกเสี้ยว เลี้ยงบ้าน คำศัพท์เหล่านี้เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อโดยทั่วไป เช่น อาหาร สิ่งของ พิธีกรรม บุญประเพณี หรือข้าวของเครื่องใช้ที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของคนอีสานในอดีต ดังนั้น คำศัพท์เหล่านี้จึงมีใช้หรือพบว่ามีการใช้ในปัจจุบัน ฉะนั้นจึงไม่อยู่ในภาวะของการสูญเสียศัพท์ นอกจากนั้นคำบางคำยังเป็นคำมีใช้ร่วมกันกับภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ต้ม นิ่ง ปิ้ง โป่งกลาง คันเบ็ด ซึ่งคำดังกล่าวก็ยังยังถูกใช้ในบริบทวัฒนธรรมอีสานอีกด้วย

2. คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญเสียศัพท์ในระดับ [1] “น้อยที่สุด” จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ ขาง บอง พ้า ฮู้ โต่ง ดาง สะดุ้ง บุญเข้าประดับดิน บุญข้าวสาก สมมา ส่งสะกาน สู่ขวัญ ซ้อนขวัญ ฮีดคอง ผลการศึกษาพบว่าคำศัพท์ยังคงใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน หรือ อยู่ในระดับการสูญเสียที่ไม่มากนัก เนื่องจากมีการใช้สิ่งของ พิธีกรรม กิจกรรม และอยู่ในวิถีของคนอีสานปัจจุบัน เช่น คำว่า “สมมา” หมายถึง เจ้าสาวมอบสิ่งของตอบแทนแม่และพ่อของฝ่ายชายหรือให้แก่ญาติฝ่ายเจ้าบ่าว เพื่อแสดงความเคารพขอบคุณ ซึ่งพิธีแต่งงานแบบอีสานดั้งเดิมยังคงมีรูปแบบกิจกรรม “การสมมา” ดังเช่นปัจจุบัน

3. คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญเสียศัพท์ในระดับ [2] “น้อย” จำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ หลาม กะบุง กะโล่ง ก๊ับแก๊บ สายแหว บุญคุณลาน สังกะลี ลงปลา ผลการศึกษาพบว่าคำศัพท์เหล่านี้อยู่ในระดับการสูญเสียที่ไม่มากนัก แต่มากกว่าระดับที่ 1 เช่น คำว่า “สังกะลี” หมายถึง เด็กที่อาศัยอยู่ในวัดกับพระ ซึ่งคอยรับใช้พระสงฆ์ โดยที่ไม่ได้บวชเณร ซึ่งอาจจะมีครอบครัวอาศัยอยู่หมู่บ้าน แต่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กมาฝึกปฏิบัติตนเป็นคนดี ให้พระสงฆ์อบรมสั่งสอน หรืออาจจะเป็นญาติของพระสงฆ์ที่จำวัดอยู่ใน

หมู่บ้าน “สังกะสี” ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 10 – 15 ปี หรืออาจจะมียุมากกว่านี้ก็ได้คำเหล่านี้วัยรุ่นจำนวนหนึ่งไม่เข้าใจและไม่รู้ความหมาย เนื่องจากเด็กวัยรุ่นสมัยใหม่ไม่ได้ใกล้ชิดกับวัดหรือมีกิจกรรมสัมพันธ์กับวัด นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลาง คำว่า “เด็กวัด” แทนคำว่า “สังกะสี” ในภาษาอีสานดั้งเดิม

4. คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญศัพท์ในระดับ [3] “ปานกลาง” จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ กระจสวย หูก และขันหมากเบ็ง ซึ่งคำศัพท์นี้อยู่ในกลุ่มของสิ่งของเครื่องใช้ และประเพณี ซึ่งคำเหล่านี้กลุ่มวัยรุ่นไม่รู้จัก และไม่เคยใช้มาก่อน “หูก” และ “กระจสวย” เป็นอุปกรณ์ในการทอผ้า ขันหมากเบ็งเป็นบายศรีปากชามที่ใช้ในงานบุญ ผลการศึกษาพบว่า คำศัพท์เหล่านี้อยู่ในระหว่างการสูญศัพท์ เพราะมีผู้ใช้คำศัพท์เหล่านี้ไม่ถึงครึ่งของประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ เช่น คำว่า “หูก” “กระจสวย” เป็นอุปกรณ์การทอผ้าของคนอีสาน ซึ่งปัจจุบันวิถีของคนอีสานหรือผู้หญิงอีสานไม่ได้ทอผ้าใช้ในครัวเรือน แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไปทำงานนอกหมู่บ้าน หรือไม่ได้ทอผ้าในชีวิตประจำวัน เพราะสามารถซื้อเสื้อผ้าสำเร็จได้จากตลาด ซึ่งสะดวกกว่าการทอเอง ดังนั้น “หูก” และ “กระจสวย” จึงไม่มีการใช้ในชีวิตประจำวัน หรือไม่มีการเก็บรักษาไว้ในครัวเรือนวัยรุ่นจึงไม่มีความรู้และไม่รู้จักคำศัพท์เหล่านี้

5. คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญศัพท์ในระดับ [4] “มาก” จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ ตุ่ม และ แสกนา ผลการศึกษาพบว่า คำศัพท์เหล่านี้อยู่ในระดับการสูญศัพท์ระดับมาก หรือมีแนวโน้มที่วัยรุ่นจะไม่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำว่า “ตุ่ม” เป็นเครื่องมือตักปลาที่วางไว้ในแม่น้ำ หรือ หนองน้ำ ทิ้งไว้ข้ามคืน ชาวบ้านจึงจะกลับไปดูว่ามีปลาติดเข้าไปหรือไม่ ซึ่งกิจกรรมการหาปลาเป็นกิจกรรมของพ่อหรือหัวหน้าครอบครัวที่มีหน้าที่หาอาหารให้กับครอบครัว แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนอีสานส่วนใหญ่สามารถหาซื้อปลาได้จากตลาดในชุมชน ดังนั้น การไปหาปลาและใช้เครื่องมือหาปลาหรือ “ตุ่ม” จึงไม่ได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมนี้ของหัวหน้าครอบครัวก็ไม่ได้มีการสืบทอดมายังวัยรุ่นอีสานในปัจจุบัน คำศัพท์จึงมีแนวโน้มที่จะสูญหายไปในอนาคต

6. คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญศัพท์ในระดับ [5] “มากที่สุด” จำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ของคำศัพท์ทั้งหมด ได้แก่ จู้ เนียน/เจียน กง จ่อ จั่น จีบ บม บั้งลัน พิม ลอบ สนู แสง หลา อัก อิว กันหลอน ขอดสิม สายแนน เมื่อพิจารณาในแต่ละหมวด จะพบว่า คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับข้าวของเครื่องใช้ มีการสูญศัพท์อย่างเห็นได้ชัด จำนวน 13 คำ ผลการศึกษาพบว่า คำศัพท์เหล่านี้อยู่ในภาวะการสูญเสียดังกล่าวมากที่สุด หรือกลุ่มวัยรุ่นรู้จักและใช้คำศัพท์เหล่านี้จำนวนน้อย หรือกล่าวได้ว่าคำศัพท์เหล่านี้มีโอกาสสูญศัพท์ได้เร็วกว่าคำศัพท์กลุ่มอื่น เช่น คำว่า “บม” เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับรองข้าวเหนียวที่นึ่งสุกใหม่ ๆ จากกรรมวิธีการนึ่ง “บม” ทำมาจากลำต้นของต้นไม้ขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เซนติเมตร ปัจจุบันกรรมวิธีการนึ่งข้าวได้เปลี่ยนไปใช้หม้อนึ่งไฟฟ้า และไม่มีการใช้ “บม” ในขั้นตอนของการบรรจุข้าวเหนียวเข้ากระบุง นอกจากนี้ คนอีสานจำนวนมากยังหาซื้อข้าวเหนียวแทนการนึ่งข้าวรับประทานเองในครอบครัวหรือบางครั้งครอบครัวรับประทานข้าวสวยแทนข้าวเหนียว ดังนั้น วัยรุ่นจึงไม่มีความรู้หรือไม่รู้จักคำศัพท์คำนี้ รวมถึงกรรมวิธีการนึ่งข้าวของคนอีสานในอดีต หรือไม่รู้คำว่า “บม” เป็นอุปกรณ์การนึ่งข้าวเหนียว นอกจากนี้บางครั้งครัวไม่ใช้ “บม” ในขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการนึ่งข้าวเหนียว

5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาศาสนาการสูญเสียศัพท์วัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่ามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่กลุ่มวัยรุ่นไม่ค่อยใช้แล้ว ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญเสียไปจากภาษาไทยถิ่นอีสานในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นในอนาคตอันใกล้

คำศัพท์ที่ไม่เกิดการสูญเสียศัพท์ หรืออยู่ในระดับ [0] มีจำนวน 55 คำ และคำศัพท์ที่อยู่ในภาวการณ์สูญเสียศัพท์ระดับต่างๆ จำนวน 45 คำ โดยอยู่ที่ระดับที่ [1] “น้อยที่สุด” จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.00 ระดับที่ [2] “น้อย” จำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.00 ระดับที่ [3] “ปานกลาง” จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.00 ระดับที่ [4] “มาก” จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.00 ระดับที่ [5] “มากที่สุด” จำนวน 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ตามลำดับ ปรากฏการณ์การสูญเสียศัพท์วัฒนธรรมของคนอีสานซึ่งคำศัพท์ส่วนใหญ่อยู่ในภาวการณ์ สูญเสียศัพท์ และอยู่ในภาวการณ์สูญเสียระดับ “มากที่สุด” เป็นจำนวนมาก หรือใกล้เคียงกับจำนวนคำศัพท์ที่ไม่เกิดการสูญเสียศัพท์ ดังนั้น คำศัพท์จำนวน 44 คำ เหล่านี้ หากในอนาคตเกิดการสูญเสียศัพท์อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างนี้ไม่มีใครใช้คำศัพท์แล้วนั้น คำศัพท์เหล่านี้ก็น่าจะสูญไปในที่สุด

คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปในการศึกษารุ่นนี้ คือ คำศัพท์ที่อยู่ในภาวะของการสูญเสียศัพท์ระดับ [5] “มากที่สุด” มีจำนวน 18 คำ แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) คำศัพท์เกี่ยวกับอาหาร 2) คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องดนตรี 3) คำศัพท์เกี่ยวกับการแต่งกาย และ 4) คำศัพท์เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งคำศัพท์ขาวของเครื่องใช้ปรากฏการสูญเสียศัพท์มากที่สุดในกลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอีสานทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุ ดังนี้

การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) กอปรกับพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กำหนดให้ผู้ที่เข้าสู่วัยศึกษาต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับในสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ ซึ่งต่างกับการศึกษาในอดีต กล่าวคือ สมัยก่อนการจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นับว่าเป็นการศึกษาขั้นสูงสุด แต่ปัจจุบันกำหนดให้ผู้เรียนต้องจบการศึกษาภาคบังคับ จึงทำให้อิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานเข้ามามีบทบาทในการสื่อสาร ผู้เรียนต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานสื่อสารกันในชั้นเรียนเท่านั้น เพื่อการสื่อสารที่ตรงกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียศัพท์ได้ สอดคล้องกับ รัตนา จันทร์เทาว์ (2546) ที่ได้ศึกษาศาสนา(พูด)ปนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยกลางของนักเรียนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนที่เรียนในตัวจังหวัดพูดภาษาไทยถิ่นอีสานปนกับคำศัพท์ภาษาไทยกลางมากกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับอำเภอ โดยเหตุผลส่วนหนึ่งของการปนคำศัพท์ดังกล่าว เกิดจากการสูญเสียคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตแบบคนอีสานในอดีต รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวิถีวัฒนธรรมของคนอีสาน ไม่มีการนำมาใช้ในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการสูญเสีย

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย เข้ามาแทนที่ และมีการสื่อสารเพื่อรับส่งข้อมูลทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารที่หลากหลายแบบทั่วถึงแทบทุกพื้นที่ในโลก เป็นเหตุให้สิ่งของ ความคิด และความเชื่อเดิมที่มีอยู่ในอดีตหายไป ทั้งนี้ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526) กล่าวว่า การหายไปของคำศัพท์อาจเป็นเพราะสิ่งของนั้น ความคิดนั้น ได้หายไปจากสังคม ทำให้โอกาสในการใช้คำนั้นหมดไปจากสังคมนั่นเองวัยรุ่นจึงไม่รู้จักคำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว หรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่ทราบความหมายหรือหากทราบความหมายก็ไม่พูดในชีวิตประจำวัน ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ คริสตัล (2000) และสุ

วิล เปรมศรีรัตน์ (2549) ที่ว่า การสูญเสียคำใดคำหนึ่งก็คือการสูญเสียภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ด้วย ซึ่ง รัตนา จันทร์เทว (2559) ได้แสดงทรรศนะในเรื่องนี้ว่า สาเหตุประการหนึ่งของการสูญเสียคำเนื่องจากเด็กไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอีสานและไม่นิยมใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวัน แต่นิยมใช้คำศัพท์ภาษาไทยกลางแทนคำศัพท์ภาษาอีสาน หรือใช้คำภาษาไทยกลางปนในการใช้ภาษาอีสาน ปรากฏการณ์นี้อาจจะเป็นการแสดงการเปลี่ยนแปลงทางภาษา

การศึกษาครั้งนี้ทำให้เห็นภาพกว้างของการสูญเสียภาษาไทถิ่นอื่น กล่าวคือ การสูญเสียคำ หรือคำศัพท์ที่มีแนวโน้มจะสูญไปในภาษาไทถิ่นอื่นๆ นั้นเป็นเพราะคำศัพท์ดังกล่าวไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว หรือเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะวัยผู้สูงอายุ ส่วนผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นมักใช้คำศัพท์ใหม่มาแทนศัพท์เดิม นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลของภาษาอื่นๆ ที่ส่งผลให้ไม่ได้ใช้คำศัพท์เดิม โดยเฉพาะศักดิ์ศรีของภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2556) ที่ว่า คำศัพท์ที่มีแนวโน้มจะสูญไปจากภาษาไทถิ่นจังหวัดน่านเป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว หรือเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นสูงอายุและวัยกลางคน ส่วนผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นมักใช้คำศัพท์ใหม่มาแทนคำศัพท์เดิม นอกจากนี้อิทธิพลของภาษาอื่นๆ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสูญของคำศัพท์ในภาษา ซึ่งภาษาไทยมาตรฐานก็นับเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทถิ่นทั้ง 4 ภาษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ จริญญา เสียงเย็น และสุวิวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2560) ที่ได้ศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาผู้ไทกะป๋อง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย พบว่าสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เกิดการสูญเสียศัพท์ในภาษาผู้ไทกะป๋อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม ความเป็นอยู่ และเทคโนโลยี ทำให้สิ่งของเครื่องใช้ หรือคำบางคำที่มีในภาษาผู้ไทแต่เดิมเลิกใช้ไป เนื่องจากตัวแทนกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งไม่รู้จักคำศัพท์ เพราะไม่เคยได้ยินหรือไม่เคยใช้คำดังกล่าว โดยใช้ศัพท์อื่นที่มาจากภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาอังกฤษ และศัพท์ลาวกลุ่มชาติพันธุ์อื่นแทน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสูญเสียศัพท์สะท้อนให้เห็นว่า คำศัพท์อีสานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น จะค่อยๆ หายไป หรือลดบทบาทลงไป ทั้งนี้ผู้ศึกษาคาดว่าในอนาคตผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานจะใช้คำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน ในการติดต่อสื่อสารทั้งกับคนในถิ่นและต่างถิ่นเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุนี้อาจส่งผลให้ในอนาคตภาษาอีสานค่อยๆ ลดความสำคัญ หรือลดบทบาทลงก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ครอบครัวยังคงใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวัน ศัพท์เหล่านั้นก็อาจจะคงอยู่ และปัจจุบันเทศบาลนครขอนแก่นได้พัฒนาหลักสูตรภาษาอีสานโดยใช้อักษรไทยน้อย เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอีสาน ซึ่งแนวทางดังกล่าวอาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้คำศัพท์และวัฒนธรรมอีสานอยู่คู่กับสังคมอีสานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- จรรยา เสียงเย็น และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2560). การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาผู้ไท กะป๋อง จังหวัดสกลนคร ประเทศไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 264-266.
- ธัญญรัตน์ ปาณะกุล. (2535). **ภาษาศาสตร์ภาคประวัติเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). การศึกษาการแปรคำศัพท์ในภาษาพวนบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(45), 258-260.
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555). **การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูด ในจังหวัดน่าน**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. (2556). คำศัพท์ที่กำลังสูญไป: ข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน. *วารสาร MFU Connexion Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(1), 25-103.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2532). **พจนานุกรมอีสาน-กลาง ฉบับ มข.-สวอ..** ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ออฟเซ็ท.
- รังสิตา สุวรรณมุสิก. (2547). **การแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในผู้พูดสามระดับอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รัตนา จันทร์เทาว์. (2546). **การปนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยกลาง ของนักเรียนในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2559). การสูญศัพท์ของคำเรียกอาหารอีสาน. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 12(2), 9-34.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (2521). **ภาษาและภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2526). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรินยา จิตบรรจง. (2545). **การวิเคราะห์การแปรการใช้คำศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาแสก อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สายัณ สวมทอง. (2544). **คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับอายุ ในตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2549). สถานการณ์ภาษาในสังคมไทยกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์. ภาษาและ

วัฒนธรรม, 25(2), 5-17.

อัญชลี บุรณะสิงห์. (2531). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยช่อง.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหิดล.

อุทัยวรรณ ตันหยง. (2526). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาพวน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

Crystal, David. (2000). **Language Death**. Cambridge: Cambridge Press.